

РОЗДІЛ 9 ЛІТЕРАТУРНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО І ТЕКСТОЛОГІЯ

УДК 811.161.2'373.2 423

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.2.54>

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЯ ПСЕВДОНІМІЯ В РОМАНАХ С. ДЗЮБИ ТА А. КІРСАНОВА

LITERARY PSEUDONYMS IN THE NOVELS OF S. DZIUBA AND A. KIRSANOV

Вегеш А.І.,

orcid.org/0000-0003-0430-2447

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Ужгородського національного університету

Лавер О.В.,

orcid.org/0000-0002-7904-3083

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Ужгородського національного університету

Статтю присвячено дослідженню літературно-художніх антропонімів, адже вони є важливою складовою художнього твору, саме вони наділені багатством стилістичних функцій, значними виражальними можливостями, виступають невід'ємним елементом тексту. До актуальних завдань сучасної ономастики належить дослідження літературно-художньої антропонімії, аналіз псевдонімів, що функціонують у творах сучасних авторів також є важливим.

Ми дослідили літературно-художні антропоніми (позивні), що функціонують у романах С. Дзюби та А. Кірсанова «Позивний «Бандерас» та «Позивний Бандерас. Операція «Томос». Наше завдання – описати характеристичні літературно-художні антропоніми, дати їм оцінку.

У статті подається опис літературно-художніх антропонімів (найперше псевдонімів), досліджується їх роль у тексті, розкривається символічне значення.

Доведено, що псевдоніми (позивні) воїнів російсько-української війни, як і церковні імена монахів, відіграють важливу роль у формуванні образів. Особливу увагу звернено на доонімне значення імен, де закодовано основні риси характеру людини, її поступки та інші особливості.

З'ясовано, що назви персонажів виконують характеристичну функцію. Вони вказують на національну чи регіональну приналежність, соціальний статус, на відповідність певному часу та місцю, мають широкі виражальні можливості, різні конотації. Важливим є вивчення мотивів присвоєння таких літературно-художніх антропонімів. Добротним матеріалом для назв героїв романів послужили як реальні оніми, так і апелюючи, які в тексті отримали відповідне семантичне навантаження, а вдалі авторські характеристики та доонімна семантика літературно-художнього антропоніма допомогли розкрити їх інформаційний заряд. Оскільки назви персонажів значною мірою визначають «обличчя» художнього твору, то автори вкладають у літературно-художній онім певну оцінку. Результати дослідження свідчать про те, що особливості називання персонажів залежать від волі автора.

Визначено, що вивчення власного імені героя потребує особливої уваги, а ґрунтовний аналіз літературно-художніх антропонімів із романів С. Дзюби та А. Кірсанова відкриває можливості для подальших узагальнень у царині відповідної лінгвостилістичної проблематики.

Ключові слова: антропонім, доонімне значення, літературно-художній антропонім, позивний, псевдонім, символ, характеристичне значення.

The article is devoted to the study of the proper names of the literary heroes, because they are an important component of the work of art, they are endowed with a great number of stylistic functions, significant expressive possibilities, and they are also an integral part of the text. The urgent tasks of modern onomastics include the study of literary anthroponomy, the analysis of pseudonyms that function in the works of modern authors is also important.

We researched the proper names of the literary heroes (call names) that function in the novels of S. Dziuba and A. Kirsanov "Call name Banderas" and "Call name Banderas. Operation "Tomos". Our task is to describe the characteristic proper names of the literary heroes, to evaluate them.

The article describes the proper names of the literary heroes (first of all pseudonyms), explores their role in the text, reveals the symbolic meaning.

It is proved that the pseudonyms (call names) of the soldiers of the Russian-Ukrainian war, as well as the church names of monks, play an important role in the formation of images. Particular attention is paid to the pre-onymic meaning of names, which encodes the main features of human character, its concessions and other features.

It is found that the names of the characters perform a characteristic function. They indicate national or regional affiliation, social status, correspondence to a particular time and place, they have a wide range of expressive possibilities, different connotations. It is important to study the motives for assigning of such proper names of the literary heroes. Both real onyms and appellatives, which received the appropriate semantic load in the text, served as a good material for the names of the heroes of the novels, and successful authorial characteristics and pre-onymic semantics of the proper names of the literary heroes helped to reveal their informational charge. Since the names of the characters largely determine the "face" of the work of art, the authors invest in the literary onym a certain assessment. The results of the study indicate that the peculiarities of naming the characters depend on the will of the author.

It is determined that the study of the hero's own name requires special attention, and a thorough analysis of the proper names of the literary heroes in the novels of S. Dziuba and A. Kirsanov opens opportunities for further generalizations in the field of relevant linguistic and stylistic issues.

Key words: anthroponym, pre-onymic meaning, proper name of the literary hero, call name, pseudonym, symbol, characteristic meaning.

Постановка проблеми. Про війну росії з Україною, починаючи з 2014 року, написано багато. В основі романів українських письменників є різні історії, різні персонажі, різні події. Та головне в них – це боротьба за долю України. Воєнним подіям на сході України присвятили свої твори С. Жадан («Інтернат»), С. Дзюба і А. Кірсанов («Позивний «Бандерас», «Позивний Бандерас. Операція «Томос»), В. Шкляр («Чорне Сонце»), частково І. Роздобудько («Тут і тепер»), М. Дочинець («Діти папороті») та інші.

У кожному творі важливими є всі мовні засоби. Літературно-художні антропоніми є також важливою складовою твору, адже саме в назву героя автор укладає величезний характеристичний потенціал. Дослідження літературно-художньої антропонімії романів сучасних авторів дозволяє виявити індивідуально-стильові особливості власних назв персонажів, на творення яких впливають як естетичні, так і інші екстралінгвальні чинники. Тому до актуальних завдань сучасної ономастики належить дослідження літературно-художньої антропонімії. Назви персонажів, що наділені багатством стилістичних функцій, значними виражальними можливостями, виступають невід'ємним елементом літературно-художнього тексту. Дослідження псевдонімів, що функціонують у творах сучасних авторів також є важливим.

Аналіз досліджень. Українська літературна ономастика розвивається швидкими темпами. Найважливішими працями, де подаються відомості з теорії, термінології української літературної ономастики, залишаються дослідження Ю. Карпенка, О. Карпенко, Л. Белея, М. Мельник, М. Торчинського, Н. Колесник та ін. Настільною книгою для тих, хто досліджує літературні оніми, став збірник статей «Літературна ономастика» відомого науковця Ю. Карпенка. Першим, хто до джерельної бази власних досліджень широко залучив українські літературно-художні антропоніми посттоталітарної доби, був Л. О. Белей. У докторській дисертації «Українська літературно-художня антропонімія кінця XVIII–XX

ст.» (1997) та монографіях «Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст.» (1995), «Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії» (2002) Л. О. Белей не лише обґрунтовує необхідність ретельного вивчення української літературно-художньої антропонімії пострадянської доби, а й на підставі аналізу значного фактичного матеріалу виокремлює основні тенденції розвитку новітньої української літературно-художньої антропонімії. Надзвичайно важливими залишаються монографії «Структура онімного простору української мови» (2008) та «Структура онімного простору української мови. Частина II. Функціонування власних назв» (2009) М. Торчинського, де подаються класифікації різних авторів, опис диференційних особливостей власних назв, зокрема і тих, що побутують у художньому стилі.

Дослідженню функціонально-стилістичних особливостей літературно-художніх антропонімів у творах українських письменників присвятили свої праці Е. Боева, Н. Бербер, Т. Гриценко, Г. Лукаш, Л. Кричун, О. Климчук, М. Максимюк, Л. Масенко, М. Мельник, О. Сколоздра, А. Соколова, Г. Шотова-Ніколенко та ін.

Об'єктом нашого дослідження вже були літературно-художні антропоніми (позивні) з повісті В. Шкляра «Чорне Сонце» [3] та роману М. Дочинця «Діти папороті» [2]. Героями повісті «Чорне Сонце» є бійці полку «Азов». Позивні бійців утворювалися шляхом трансонімізації онімної лексики та аперлятивів. Подібні найменування знаходимо й у романі М. Дочинця.

Постановка завдання. Наша мета – дослідити літературно-художні антропоніми (псевдоніми), що функціонують у романах С. Дзюби та А. Кірсанова «Позивний «Бандерас» та «Позивний Бандерас. Операція «Томос». Наше завдання – описати характеристичні літературно-художні антропоніми, дати їм оцінку; довести, що образ та ім'я персонажа тісно переплетені; визначити мотиви надання позивних.

Методи дослідження зумовлені специфікою онімного матеріалу, який потребує системного підходу і використання традиційного описового методу і його основних прийомів: спостереження, інтерпретації та узагальнення. Функційне навантаження літературно-художніх антропонімів визначено методом контекстуального аналізу.

Виклад основного матеріалу. Романи «Позивний «Бандерас» та «Позивний Бандерас. Операція «Томос» С. Дзюби та А. Кірсанова називають військовими бойовиками, військовими детективами, пригодницькими романами. У центр уваги потрапляє група контррозвідників, котра має ліквідувати диверсанта. Усі вони мають реальні імена і відповідні псевдоніми.

Ми знаємо, що козаки мали прізвиська (назвиська), воїни УНР, УПА – псевдоніми (псевда), а для воїнів російсько-української війни характерними є позивні. С. Дзюба та А. Кірсанов слово *позивний* виносять у назви обидвох романів, тому воно є головним, «найважливішою ланкою» художнього твору. Знаходимо дефініцію до слова псевдо: «Псевдонім, прибране ім'я чи прізвище» [4, с. 1183]. Слово позивний, яке б мало таке саме значення, словник не фіксує. Але, на думку Н. Павликівської, позивні є «самодостатніми псевдонімами, оскільки використовуються передусім для того, щоб приховати справжнє іменування особи, або з причини самоідентифікації. Виконуючи номінативну функцію, вони обов'язково позначені ще й езотеричністю, мають достатній ступінь «таємності». Псевдоніми українських воїнів, крім основної функції, можуть мати додаткові: характеристичну, експресивну, оцінну, символічну, функцію вираження самоіронії» [8, с. 242].

Спробуємо заглянути в майстерню авторів і розібратися як формується образ і літературно-художній антропонім. Відомо, що письменники, називаючи своїх персонажів, «прагнуть підібрати власну особову назву, яка б адекватно характеризувала, оцінювала та однозначно ідентифікувала персонажа-денотата» [1, с. 7].

Головний герой військового детективу – капітан Антон Саєнко. У романі Саєнко має позивний Бандерас. Назва *позивний Бандерас* містить велике смислове навантаження, тому автори і виносять її в заголовок. Художнє значення такого заголовка – це виділення одного з персонажів. Такий заголовок – «найголовніша власна назва художнього твору, центр його ономастичного простору» [7, с. 260].

Бійці АТО для зручності вибирали позивні, когось називали самі бійці. Про те, чому в Саєнка такий позивний, дізнаємося зі сторінок роману.

Генерал-майор Яременко пропонує Саєнкові: «Вам потрібно мати позивний, за яким будете виходити на зв'язок. – Бандерас, – майже без роздумів відповів я. – Це щось націоналістичне? – Ні, Антоніо Бандерас – голівудський актор, – пояснив я. – Так мене колись дівчина прозвала за запальну вдачу... Ще у Веселому... В іншому житті. – Бандерас так Бандерас, – підсумував генерал-майор» [5, с. 11]. Найперше хочеться асоціювати позивний із прізвищем провідника націоналістичного руху Степана Бандери. Відомо, що серед псевдонімів воїнів ОУН-УПА, АТО виділялися прізвища відомих людей, історичних осіб, артистів, спортсменів, літературних героїв. Але прізвисько Бандерас герой отримав ще до війни. Так його назвала дівчина Яна: «– Ти мій Антоніо Бандерас, – ніжно промовила вона, горнучись до мене. – Хто? – не одразу второпав я. Яна засміялася. – Антоніо Бандерас, – повторила вона. – Мій улюблений актор. Сміливий і непереможний» [5, с. 41]. Як бачимо, назвала влучна, бо Антон і сміливий, і непереможний. Але, ймовірно, не тільки за цими рисами, адже імена артиста та Саєнка однакові – Антон/Антоніо. До речі, у тексті розкривається і первісне значення імені: «неоціненний, гідний похвали» [9, с. 37]. Таке ім'я мав святий Антоній – захисник міст, що допомагав людям у поверненні втраченого, творив чудеса. Наш герой є саме таким («Бандерас повернеться, щоб захищати інші села і людей, із якими навіть незнайомий. Бо Україна єдина! Це його рідна земля, яку потрібно захищати ціною власного життя» [5, с. 238]; «Допоки ворог не згине, як роса на сонці, він боронитиме рідну землю» [6, с. 252]). Він рятує життя людей, міжнародний авторитет України, культурні та духовні цінності держави. Саме тверезий, обережний і зважений підхід до справ робить його серйозним і відповідальним. Не можемо заперечувати той факт, що позивний Бандерас все-таки сприймався і бійцями, і ворогами як такий, що мав стосунок до прізвища Бандери. Боєць Чорний пропонує сходити до села, а Бандерас відповідає: «– Куди ж я піду? Тепер я для них бандерівець... – У тебе ж і позивний Бандера, – Чорний глянув на мене, ніби чекаючи на відповідь. Цікаво, це він недочув мій позивний у штабному наметі чи навмисно перевіряє моє ставлення до українських націоналістів. – Не Бандера, а Бандерас, як кіноактор, – уточнив я. – Мене так іще у школі прозвали за запальний характер» [5, с. 65–66]. Василь Щирий запитує: «А який у вас позивний? – Бандерас. – Та ви що?! На честь Степана Бандери? – Не Степана Бандери, а Антоніо Бандераса. Голівудського актора

іспанського походження» [6, с. 146]. Боець з таким позивним наводив жах на ворогів. Сьогодні росія весь український народ називає бандерівцями, ми всі стали «загрозою для її існування». «Феноменальною є людина, що змогла дати назву цілому народові – бандерівці. Ймовірно, прізвище роду запрограмувало його Долю і стало знаком Свободи і Незалежності поневолених українців. Своїм походженням воно сягає латинської мови, з якої поширилося у романську, германську та слов'янську групу мов. ...Якщо в польську це слово потрапило з французької, то в українську очевидно, з польської зі значенням «прапор». Справді, сам Бандера став прапором змагань за свободу українців. І досі символ цього прапора затьмарює декому розум...» [10, с. 4]. Бандерас стає також стягом, корогвою, узявши такий псевдонім. Значний інформаційний потенціал має і справжнє прізвище персонажа Саєнко, що утворилося від давньоєврейського імені Ісай («допомога Ягве (бога)», «спасіння, послане богом» [9, с. 158]). Бандерас – людина, яка бездоганно виконує свою роботу, вміє витримати і не впасти в боротьбі з могутніми силами, надає допомогу і захист тим, хто цього потребує. Черниця Соломія не випадково назве його ангелом-охоронцем («Твоє ж прізвище – Саєнко? ...Це прізвище походить від імені християнського пророка – Ісаї. ...Старець Макарій віщував, що в дорозі зустрінуть ангела-охоронця, який допомагатиме мені під час подорожі. І ось він знайшовся!» [6, с. 57–58]). Сам Бандерас розуміє, що не може кинути Соломію, несе за неї відповідальність («Виходить, я й справді для неї янгол-охоронець, Ісаїя, щоб я луснув! ...Так недовго і в пророцтво повірити, усміхнувся капітан» [6, с. 133]). Як бачимо, ім'я, прізвище і позивний героя мають майже однакове значення і неабиякий інформаційний заряд.

До четвірки військових розвідників, крім Бандераса, входили Говерла, Мореман та Індіанець. Це були двадцятирічні бійці з різних куточків України. Боець з позивним Говерла був родом із Карпат, тому топонімна назва найвищої гори Карпат стала літературно-художнім антропонімом (позивним). Але не тільки за місцевим топонімом утворився псевдонім, а й за зовнішнім виглядом: боець був високим та міцним («Західняк із Верховини рядовий Сергій Коржук із позивним «Говерла», високий на зріст, потужної статури...» [5, с. 4]; «Тим часом габаритний Говерла ледь проліз у шпарину, наробивши трохи шуму» [5, с. 109]). Сам Сергій Коржук (справжнє ім'я та прізвище) розповідає про себе, що інструктор його хвалив за міцне здоров'я: «На Говерлу

можеш вибігти, маючи по дівчині на кожному плечі. От і прозвали мене побратими Говерлою» [5, с. 17]. До речі, справжнє ім'я героя Сергій походить із латинської мови й означає «високий», «статний» [9, с. 335]. Його побратим Мореман каже: «Із цим івано-франківським велетнем хоч у вогонь, хоч у воду» [5, с. 30–31]. Апелятив велетень дуже часто поєднується з позивним – велетень Говерла. Як бачимо, не тільки позивний, але й справжнє ім'я героя мають однакові значення.

Побратимом Говерли був Мореман («Його побратим Максим Горшков із позивним «Мореман» був родом із Одеси. Хлопець середнього зросту, він мав міцну статуру, був веселуном і заводієм» [5, с. 4]). Позивний Мореман, як і позивний Говерла, утворився за місцем проживання героя. Місто Одеса розташоване на березі моря, тому в основі позивного є апелятив море. Друга частина прізвиська – коротка форма дієслова манити. Максим був тим, кого вабило море, він був закоханий у нього. Авторі пишуть, що душа Моремана відлітала «просто в синє небо, схоже на море, яке він так любив» [5, с. 216]. Під час підризу мосту Мореман не дуже хотів лізти у воду: «Ти що, плавати не вмієш, Моремане? – підбивав друга Говерла. – Вода ж твоя стихія! – Моя стихія – море, а не ця калюжа» [5, с. 35]. Бандерас думає: «Невже справді не вміє плавати? Для одесита це дивно. Радше насправду так звик до моря, що вся інша вода тхне йому болотом» [5, с. 36]. Доонімне значення справжнього імені Моремана також у тексті розкривається. Максим у перекладі з латинської мови означає «найбільший» [9, с. 206]. Символічним є те, що автори найкращими друзями зробили Говерлу та Моремана. Найвища гора України та найбільше море тісно поєдналися.

Четвертим із групи бійців був сорокарічний сержант Андрій Башков із позивним «Індіанець». Колишній київський бармен, інтелігент про себе каже: «До АТО я працював звичайним барменом у київському рок-набі. Там я навчився безпомилково читати по обличчях відвідувачів їхні невдоволення та бажання. Вивчати людей, більше слухати, ніж говорити – завжди було моєю установленою нормою поведінки. Саме тому друзі і прозвали мене мовчазним та уважним Індіанцем. А ще тому, що я нерідко полюблю палити люльку з веселою «травичкою». Так прізвисько Індіанець до мене і пристало, а вже в АТО стало моїм позивним» [5, с. 12]. Говерла називав його вдумливим та зосередженим: «Для мене Індіанець був ідеальним розвідником, та й у контррозвідці він би не загубився» [5, с. 30]. Андрій був дуже кмітливим,

умів відчувати якісь події, розбирався в нумерології. Говерлі здавалося, що він навіть вміє читати думки. Саме талановитий Індіанець кидається на гранату, рятуючи інших. Промовистим є ім'я героя. Первісне значення імені Андрій – «мужній», «хоробрий» [9, с. 33] розкриває основні риси характеру героя. Прізвище Башков, яке утворилося від російського розмовного апелятива башка (голова), вказує на те, що носій такого прізвища є тямущою, розумною людиною. Інформаційний заряд, як бачимо, має і позивний, і реальна назва героя. Отже, літературно-художні антропоніми, що є найменуваннями персонажів романів, виконують певні стилістичні функції.

Другорядні персонажі також мають позивні, які характеризують особу за зовнішніми, фізичними чи психічними рисами. Позивний Борода має велетень-бородань. Він виявиться терористом із псевдонімом Ходок, який отримав за родом занять: був у всіх гарячих точках (*«Ви ж мене не перший день знаєте, – посміхнувся Ходок. – Югославія, Придністров'я, Чечня, Грузія... тепер ось Україна»*) [5, с. 205]. Майор Моляр – позивний «Чорний» (*«Людина із позивним «Чорний», яка служила в «Беркуті», а тепер опинилася на передовій, звісно видається підозрілою»*) [5, с. 63]. Його недолюблюють, підозрюють, а Бандерас називає його білою вороною, тобто не таким як усі. За соціальним статусом отримав псевдонім полковник Павлійчук (позивний «Батя») (*«За кермом сидів сивий чоловік років п'ятдесяти з пишними козацькими вусами і шрамом біля скроні – колишній командир батальйону з позивним «Батя»*) [6, с. 9], майор Коцюба (позивний «Купол»). У двох десантників позивні – розмовні варіанти їхніх імен (Колян, Костян). Полковник Володимир Скоростецький, товариш Бандераса, має позивний Власкор, що вказує на рід заняття: військовий журналіст інформаційного агентства «АрміяInform» (*«Пам'ятаєш, Власкоре, як ми тут у колишніх стайнях ночували й комарів годували? – згадав Антон»*) [6, с. 159]. Дебелий місцевий поліцейський має прізвище Харченко, а ось його низького напарника Бандерас назве сам: *«Блоха в бронезилеті з автоматом»* [6, с. 71]. Одного із охоронців Бандерас назве також за зовнішнім виглядом: *«Один із чоловіків, із характерним для професійного боксера перебитим носом, якого Антон подумки охрестив Кривоносом, відклав журнал і почимчикував за ним»* [6, с. 137].

Полковник запасу ГРУ РФ Константинов Георгій Якович має позивний «Манекен» (*«Манекен навіть не здригнувся, спокійно обернувся й утупив у мене холодний, мов крига,*

погляд. Він був схожий на рептилію, що завмерла в момент небезпеки») [6, с. 210]). Відчитується асоціація з чимось нерухомим. Йдеться «про безживну, малорухливу, безвольну людину» [4, с. 644] (*«Георгій виявився найбільш розсудливим, холоднокровним, стриманим і, що важливо, непомітним серед однокурсників. Тому й отримав позивний «Манекен»*) [6, с. 20]). Диверсант Потап має позивний, що є усиченою формою прізвища (*«Пес Манекена. Позивний «Потап». ... Потапенко Борислав Андрійович... Колишній офіцер київського полку спеціального призначення «Беркут»»*) [6, с. 112–113]). За зовнішнім виглядом отримав псевдонім найманець Монгол (*«До кімнати зайшов вартувий – схожий на монгола, невисокий, але міцний хлопець із ситим круглим обличчям і вузькими очима»*) [6, с. 143]; *«...пояснив Потап похмурому водію з круглим обличчям і вузькими очима на псевдо Монгол»*) [6, с. 166]). Його друзі, «колишні бійці київського спецпідрозділу МВС «Беркут», також мали псевдоніми: Бур та Валет. На жаль, ми не маємо авторської підказки щодо їхнього походження.

У романі «Позивний Бандерас. Операція «Томос» прослідковуються дві сюжетні лінії: сучасність та доба Київської Русі. Зрозуміло, що героїв тисячолітньої давнини автори називають відповідно до того часу. Л. Белей писав: *«Переконливість часової співвіднесеності літературно-художнього антропоніма з періодом, коли відбувається дія твору, досягається у випадку, якщо автор іменує персонажів відповідно до тогочасних законів номінації»* [1, с. 39]. Серед літературно-художніх антропонімів знаходимо як імена реальних історичних осіб (князі Володимир Мономах, Всеволод Ярославович, ігумен Великий Никон, ієромонах Алімпій Печерський), так і вигаданих персонажів (Сава, Злотан, Михайло, Прохор).

Привертає увагу літературно-художній антропонім Василь Васильович Щирій. Прізвище з прозорою етимологією належить насправді добрій, щирій людині «з добродушним лицем». Автори постійно це підтверджують (*«Здавалося, щаслива усмішка ніколи не сходить з обличчя Василя. Про таких кажуть – блаженний чи Божий чоловік»*) [6, с. 105]; *«У Щирого від згадки про їжу з'явилася звична широка усмішка»*) [6, с. 159]; *«Навіть по телефону Бандерас ніби відчув щирі усмішку Василя»*) [6, с. 213]).

Відомо, що монахи отримують інші імена під час постригу, відрікаючись від світського життя, вони позбуваються всього. Їхні імена – це своєрідні псевдоніми. Колишній військовий Грицько Бондар став отцем Макарієм (*«Мабуть, Макарій –*

церковне ім'я, яке Григорій отримав під час обряду постригу, – знову втрутився Василь. – Авжеж, – підтвердила черниця. Це як позивні у військових...» [6, с. 123]), а його товариш Петро Бойко стає Симеоном («Перше ім'я апостола Петра – Симеон. Мабуть, наш Петро взяв його собі при хрещенні, – пояснила черниця Антону» [6, с. 191]).

Черниця Соломія також має справжнє ім'я («І твоє справжнє ім'я не Соломія? Черниця обернулася і кивнула головою. – Це церковне, насправді я Марія» [6, с. 214]). Автори вдало підібрали імена дівчині, первісне значення яких спрацьовує в тексті. Марія – «гірка», «вперта», «та, яка чинить опір» [9, с. 212], а Соломія – «мир», «спокій», «благополуччя» [9, с. 342]. Як бачимо, Марія вперто йшла до мети, долаючи труднощі, а Соломія-мироносиця хотіла жити в мирі і спокої зі своїм ангелом-охоронцем. Імена доповнюють одне одного. Антон не міг повірити, що Соломія-Маруся виявиться агентом, завербованим Манекеном. Напрошується асоціація з юдейською царівною, чиє ім'я пов'язане зі смертю Івана Хрестителя. Але ми знаємо, що героїня діяла під гіпнозом. На жаль, уберегти її Бандерас не зміг («Бандерас поставив свічку за упокій Марії-Соломії, мужньої черниці і прекрасної жінки, якій удалося розбудити любов у його серці» [6, с. 252]). Імена героїні є інформаційно-оцінними, характеристичний потенціал яких «вже сформованим запозичується разом із певним літературно-художнім антропонімом із давніших літературних творів. Такі ЛХА-символи, які

є похідними одиницями, мають стале, закріплене онімичне значення, що ґрунтується на характеристично-експресивному потенціалі твірного, первинного літературно-художнього антропоніма» [1, с. 86]. Іменами-символами найчастіше стають імена загальновідомих біблійних персонажів. Ім'я Марія – ім'я Богоматері письменники вживають найчастіше. «В українській літературно-художній антропонімії воно стало символом матері, української жінки-страдниці» [1, с. 86]. Доля героїні Марії-Соломії сповнена стражданнями.

Висновки. Як бачимо, літературно-художні антропоніми романів С. Дзюби та А. Кірсанова «Позивний «Бандерас», «Позивний Бандерас. Операція «Томос» є засобами моральної характеристики персонажів, мають широкі виражальні можливості, різні конотації. Вони виконують різні функції, тому важливим є вивчення мотивів присвоєння таких літературно-художніх антропонімів. Добротним матеріалом для назв героїв романів послужили як реальні оніми, так і апелятиви, які в тексті отримали відповідне семантичне навантаження, а вдалі авторські характеристики та доонімна семантика літературно-художнього антропоніма допомогли розкрити їх інформаційний заряд. Оскільки назви персонажів значною мірою визначають «обличчя» художнього твору, то автори вкладають в літературно-художній онім певну оцінку. Перспективою подальших розвідок є дослідження літературно-художніх псевдонімів, що функціонують у творах сучасних українських письменників, та мотивів їх надання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белей Л.О. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст. Ужгород: Патент, 1995. 120 с.
2. Вегеш А. Роль літературно-художніх антропонімів у романі Мирослава Дочинця «Діти папороті». *Записки з українського мовознавства*. Випуск 28. Збірник наукових праць. Opera in linguistica Ukrainiana. Fasciculum 28. Одеса, 2021. С. 120–130.
3. Вегеш А. Роль літературно-художніх антропонімів у створенні образів героїв повісті Василя Шкляра «Чорне сонце». *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпатсько-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 182 – 188.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.; уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел). К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Дзюба С., Кірсанов А. Позивний «Бандерас». Військовий детектив. Х.: Вид-во «Ранок»: Фабула, 2019. 240 с.
6. Дзюба С., Кірсанов А. Позивний Бандерас. Операція «Томос». Детективний шпигунський роман. Х.: ВД Фабула, 2021. 256 с.
7. Карпенко Ю.А. Заглавия прирзведеніи В.П. Катаева (ономастические наблюдения). *Літературна ономастика*: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 259–266.
8. Павликівська Н. Українська громадсько-політична псевдонімія XX (1929–1959 pp.) – поч. XXI століть. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство*. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2017. Вип. 1 (27) 2017. С. 239–243.
9. Трійняк І.І. Словник українських імен. К.: Довіра, 2005. 509 с.
10. Фаріон І. Д. Степан Бандера – практик, теоретик, містик націоналістичного руху: Лекція. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 36 с.